

Х. Поленаковиќ

РУСКИОТ ЈАЗИЧЕН ЕЛЕМЕНТ КАЈ МАКЕДОНСКИОТ ПОЕТ КОНСТАНТИН МИЛАДИНОВ

„Он конечно не выучился говорить правильно ... но писал он уже к концу полугода совершенно правильно.” (А. Рачинский, Печальные известия о Македонии, День, Москва, № 21, 3. III. 1862)

Кога пишуваше писма или се огледуваше на поетското поле — за време на тригодишниот престој во Русија, кога во Москва студираше на Историско-филолошкиот факултет — поетот Константин Миладинов пишуваше или на грчки јазик (сочувано е едно негово грчко писмо упатено до архимандритот Хрисант, во Киев) или на својот мајчин, македонски јазик (сочувани се неколку такви писма, преводот на книгата на Ј. Флеров од руски на македонски, неговите петнаесет стихотворби, предговорот на Зборникот од македонски народни песни со посветата и огласот, и научниот прилог за охридската архиепископија). Денеска ни е познато, дека со поедини руски луѓе кореспондирал — што е сосем природно — на руски јазик.

1

Интересот кон рускиот јазик кај Константина прв посериозно можел да го пробуди рускиот славист Виктор Иванович Григорович, којшто за време на својот престој во Охрид и Струга — во мај 1845 година — имаше прилика да престојува во Струга и во домот на Миладиновци, и од старата мајка на браќата Миладиновци да запише најмалку една македонска народна песна, а од некои други стружани уште неколку струшки народни песни.¹⁾ Рускиот славист, доцент на универзитетот во Казан, којшто во Европска Турција вршеше научни истражувања на старата словенска книжевност и на живите словенски дијалекти, собирајќи и разни народни умотворби покрај драгоцените книжевно-историски споменици, со луѓето во Охрид и Струга говореше грчки

¹⁾ Х. Поленаковиќ, Страници од македонската книжевност, Скопје, 1952, 47—48; Н. Polenaković, Makedonske narodne pesme u Vrazovoj zaostavštini, Grada JAZU, XXI, 263—284; Х. Поленаковиќ, Неколку новопронајдени македонски народни песни во заост авштината на Станко Враз, Трудови, I, Скопје, 1960, 97—107;

Но откако разбра дека со Македонците може да говори и со својот мајчин, руски јазик, па достатно тие да можат добро да го разберат, треба да се претпостави дека говорел руски и дека во текот на овој престој на Григоровича во Струга, Константин Миладинов, веќе петнаесетгодишен младич, имал доста можност да го слуша живиот руски јазик и да биде со тоа задоволен. До каде одеше интересот на Константина Миладинов за рускиот јазик во овој час, не ни е познато.

2

Нешто повеќе податоци за интересот што го покажувал Константин Миладинов кон рускиот јазик имаме од времето на неговите студии на универзитетот во Атина, 1849—1852 година. Од биографијата на Константина Миладинова, што ни ја остави А. В. Рачински, дознаваме дека за време на студиите во Атина Константина многу го заинтересирало делото на грчкиот научник и просветен и општествен деец Константин Икономос (1780—1857) „*Δοκίμιον περὶ τῆς συγγενείας τῆς σλαβωνο — ρωσικῆς γλώσσης πρὸς τὴν ἑλληνικὴν*“, *πετροῦπολις*, 1828 (Ελευθερονοσακῆ, *Εγὴνλοῦαῖδικον λεξικόν*, X, s. v.)“ во коешто се говорело за сродството меѓу рускиот и грчкиот јазик. За ова дело на дописниот член на Петроградската и Берлинската академија на науките. Константин му говорел и на својот руски пријател А. В. Рачински, какошто се сеќава за тоа А. В. Рачински (День, № 21 од 3. III. 1862).

3

Веќе подлабоко заинтересиран за рускиот јазик во Атина, на враќањето од студии, летото 1852 година, Константин Миладинов, по препорака на брата си Димитрија се одбива на Света Гора, во манастирот Зограф, каде во тоа време беше отворил еден вид богословско словенско училиште рускиот воспитаник, архимандритот Партенија Зографски од Галичник, некогашен ученик на Димитрија Миладинов (во Охрид) и соврсник на Константина, идниот автор на учебници македонски и прв словенски владика во Кукуш. Податоци за овој престој на Константина Миладинов во Манастирот Зограф ни оставил Димитрија Миладинов во едно писмо, пишувано на 20 август 1852 година во Битола, и упатено до уредникот на „Цариградски вестник“, А. Б. Екзарх. Од писмото се дознава дека за време на престојот во Зограф, Константин Миладинов „ја минал само словеноруската граматика и синтакса“ и дека добил ветување од Партенија Зографски овој — по три години — да го испрати „на руските универзитети“.²⁾

Подготвувајќи се за одење на студии во Русија, откако кај пријателот Партенија ја „минал“ словеноруската граматика и синтакса, времето од 1852—1856 година, додека им се оддолжувал со учителувањето на магаревчаните за помошта што му ја дале овие за да може

²⁾ Братя Миладинови. Притурка на научното списание „Минало“, София 1912, 16, 19;

да студира во Атина, Константин Миладинов — треба да претположимо — го искористил што подобро да го совлада рускиот јазик, за да може, кога ќе се најде еден ден во Русија, без големи тешкотии да се вклучи во универзитетските студии. Што конкретно работел Константин во ова време во совладувањето на рускиот јазик, не ни е познато, но примајќи ја изјавата на А. В. Рачински барем делумно за точна дека Константин „веќе кон крајот на полугодieto совршено правилно“ пишувал руски, мораме да претположимо извесно совладување на рускиот јазик пред доаѓањето во Русија.

4

Долго подготвеното одење во Русија, на студии, се ближеше кон својот крај. Времето на Кримската војна не беше погодно за патување во Русија, непријателка на Турција. Но крајот на војната ги отстрани и тие тешкотии, а пријателот Партенија Зографски веќе можеше да помислува на исполнувањето даденото ветување дека тој по три години (од 1852 год.) ќе може да го испрати Константина на школување во Русија. Притоа, кон крајот на 1856 година, од Белград се врати во Македонија Димитрија Миладинов, којшто цела една година странствуваше од Македонија, обиколувајќи ја Херцеговина, Босна и Србија, задржувајќи се повеќе од шест месеци во Белград. Враќајќи се од Белград, наполно прероден, Димитрија Миладинов решително се зафати со воведувањето на народниот јазик во школите и црквенословенскиот во богослужбата. На остварувањето на овие задачи беше потребно да се ангажираат бројни просветни кадри, а такви — народно пробудени и словенски подготвени, ги немаше. Заради тоа се наметнуваше барањето такви кадри да се изградат во Русија и тука се подудруваа желбите на Константина, Димитрија и Партенија — и Константин иако веќе дваесетшестгодишен човек тргнува на пат за Русија иако недостатно материјално обезбеден. Од пишувањето на првиот биограф на Константина Миладинов, А. В. Рачински, во средината на ноември месец 1856 година во Одеса допатува Константин Миладинов, — и тоа беше првата средба со руската земја³⁾.

Скромно облечен, без многу парични средства, Константин бил принуден од одеското бугарско добротворно дурштво да побара помош — стипендија, за да може да ги започне своите студии во Русија. Пишувана на струшкиот говор, оваа молба на Константина Миладинов претставува најстар познат документ од Константина Миладинов, што истекло од перото на идниот македонски поет и исторвемено јасно сведоштво за патриотските чувства што го натерале него да оди во Русија на школување.

Покрај средбата со разни луѓе од Бугарија и Македонија, кои тргувале во овој жив трговски град на Црното Море, Константин Миладинов имал средби и со некои руски луѓе, покрај со органите на власта.

³⁾ Константин Миладинов, Творби, Скопје, 1958, 9.

Тука се, пред сè Александар Викторович Рачински и одескиот архиепископ Инокентиј, којшто оставил длабок впечаток кај Константина, особено неговото чинодејствување во црквата соборна. Секако дека Константин со овие луѓе разговарал и дека тука, на рускиот терен, имал доста можности, во сето јазично богатство, да го слуша рускиот збор.

Од Одеса, придружувајќи го А. В. Рачински, двајцата нови пријатели тргнале кон селото Минино (во тогашна Смоленска губернија) каде се наоѓал имотот на А. В. Рачински. Патем, во Киев, според пишувањето на А. В. Рачински, двајцата млади луѓе ја посетиле и великолепната соборна црква св. Софија, со која Константин Миладинов бил одушевен, за да доживее едно разочарење во неа, поради наивноста и непознавањето на работите од страна на клучарот на црквата. Кога од Рачински дознал дека е Константин од Македонија, клучарот, сметајќи го за нормално своето мислење, прашал: „значит он грек?“ На ова прашално-потврдно мислење на клучарот Константин со возбудлив глас и со оние неколку руски зборови што ги знаел, зел да му докажува на клучарот на црквата дека тој не е Грк и дека Македонија не е грчка земја. Со вакви возбудливи моменти било исполнето понатамошното патување на Константина во Русија и неговото запознавање со руските луѓе и рускиот јазик. И во многуљудниот Смоленск Константин имал прилика да разговара и со некои руски луѓе и да се разочарува. Секако заедно со А. В. Рачински Константин имал можност да ја посети архиепископската палата на тамошниот архиепископ. На високиот црковен великодостојник изветвените летни алишта на Константина не му влевале некоја верба во квалитетот на власникот на тие алишта, па одбил да го прими Константин. Но откако разбрал од А. В. Рачински за тоа кој е Константин и со каква намера дошол во Русија, архиепископот се престорил во гостољубив домаќин и, за да ја заглади поранешната своја несмасност, на разделбата му ја подал раката на Константина, пуштајќи му в рака извесна сума пари. Којзнае како навредливо му прозвучија во ушите на Константина руските зборови на овој несмасен црковен човек! Константина повеќе го заболела оваа постапка на смоленскиот архиепископ отколку одбивањето да го прими кај себе! Секако дека за време на траењето на оваа визита кај архиепископот Константин имал dostatно прилики да го слуша рускиот збор, а и самиот да каже нешто на руски. — До селото Минино Константин постојано го слушал рускиот јазик на којшто говорел пријателот А. В. Рачински, којшто со тоа се јавува како прв учител на Константина во рускиот јазик на теренот на Русија. Целта на доаѓањето во селото Минино беше Константин да го совлада рускиот јазик и да се подготви за приемниот испит на универзитетот. Во Минино Константин останал до август 1857, кога отпатувал за Москва. Есента 1857 година Константин е во Москва и стапува на универзитетот како вонреден студент по словенска филологија. Приемниот испит секако се одвивал на руски јазик и самиот факт дека Константин го положил испитот говори dostatно за тоа дека доста добро го совладал рускиот книжевен збор. Учењето на рускиот

јазик станува поинтензивно. Покрај присуството на предавањата на универзитетот тој жедно ја проучувал научната славистичка литература, стапувал во блиски контакти со професори — слависти од Московскиот Историско-филолошки факултет и така сè повеќе го совладувал рускиот јазик.

5

Во текот на јануари 1858 година во Москва се оснива Словенскиот добротворен комитет на кој Константин ќе му стане близок, добивајќи повремено и парична помош и учествувајќи во остварувањето на задачите на овој Комитет: во смисла на ширењето на руските упливи во Македонија. Немаме конкретни податоци за Константиновата работа во првата половина на 1858 година — освен неговото прилежно студирање и средувањето материјалите за идниот Зборник од македонски народни умотворби — но летото на 1858 година тој е ангажиран со преведувањето на делото од Јоан Флеров: „О православных церковных братствах противоборствовавших унии в юго-западной России, в XVI, XVII—XVIII столетиях“.

Преводот на ова дело од Ј. Флеров од руски јазик на македонски претставува прва негова покрупна книжевна работа. Неговите пријатели и заштитници од Московскиот словенски добротворен комитет сметале дека Константин достатно го совладал рускиот јазик, за да може од тој јазик да ја преведе што туку излезената на руски јазик ант-унијатската книга на Ј. Флеров.

Зафаќајќи се со преводот на делото на Флеров Константин Миладинов покажа дека навистина во знатна мерка го совладал рускиот јазик и дека успеал со својот превод да даде една релативно успела работа, којашто претставува прв покрупен превод од руски на македонски јазик. Анализа на овој превод на Константин Миладинов дадов во прилог: „Константин Миладинов како преведувач на „Православни црковни братства“ од руски јазик на македонски“ што како мој реферат за Петтиот меѓународен конгрес на славистите, се печати во „Македонски јазик“ (Година XIII—XIV, 1962/63). Во овој мој труд ги изнесов основните карактеристики на преводот што го дал Константин Миладинов, а кои се, воглавно, следниве: 1. преводот на делото од Ј. Флеров во најголема можна мерка задоволува, бидејќи тој е верен и е даден во духот на народниот говор на преведувачот, на струшкиот говор; 2. наместа преведувачот, повлијаен од рускиот оригинал, прави некои отстапки за сметка на народниот говор, особено доколку станува збор за користењето со руската лексика; 3. во деталите — може да се укаже на извесен број скратувања, односно проширувања на оригиналниот текст, што не се одразува многу негативно во преводот; 4. печатениот текст од преводот претставува само еден дел, уводниот дел од книгата на Флеров (стр. 1—23), којашто е инаку едно покрупно дело од 200 страни октаво формат.

Треба да е претпостави дека и во ненапечатениот дел од книгата на Флеров, којшто останал некаде во заоставштината на Константин Миладинов, или во таа на А. В. Рачински, односно во архивата на Московскиот словенски добротворен комитет — ќе се сретнат спомнативе карактеристики, што ги среќаваме и во печатениот дел од книгата на Флеров, потврдени уште со поголем број примери.

До почетокот на 1859 година не ми се познати некои повидни манифестации на ангажираноста на К. Миладинов со рускиот јазик.

Сега имам можност овдека да објавам едно писмо од Константин Миладинов, напишано на 30 јануари 1859 година во Москва и упатено во Петроград до Петар Иванович Севастјанов (1811—1867). П. И. Севастјанов е еден од многу заслужените руски истражувачи на културно-историското минато на Македонија. Тој е еден од највредните руски луѓе што на теренот на Македонија — и особено по светогорските манастири — собирал разни книжевно-историски споменици, нумизматички материјали и други старини. На Света Гора П. И. Севастјанов бил трипати, секојпат донесувајќи во Русија драгоцен материјали од светогорските манастири и воопшто од Балканот. По вториот престој на Света Гора (во 1857) Севастјанов зимата 1858 приредил во Петроград, во Синодот, изложба со триста експонати и со тоа си обезбеди поткрепа на руската академија на уметноста за водење на цела археолошка експедиција на Света Гора во 1859/1860 година. За време престојот во Македонија Севастјанов имал можност, на своето второ патување по Македонија да се запознае, меѓу другото, и со Димитрија Миладинов, од кого ќе добие и низа драгоцен материјали (ракописи, икони, разни монети и др.), како што се дознава од неодамна објавеното писмо на Д. Миладинов упатено на 14 јуни 1858 година од Кукуш до П. И. Севастјанов⁴).

Од писмото на Константин Миладинов упатено до П. И. Севастјанов се гледа дека Константин Миладинов го совладал рускиот јазик во голема мерка, но се гледа и тоа дека наместа среќаваме фрази што не се наполно во духот на рускиот јазик, дека има правописни и граматички грешки, дека се среќаваат по некои македонизми во глаголските облици. Инаку во поглед на содржината на писмото не би имало што особено да се истакне, освен тоа дека при крајот на писмото Константин го моли Севастјанова овој да напише нешто за народното движење во Кукуш, коешто бујно се развивало и му било познато на П. И. Севастјанов. Во писмото станува збор за испраќање некои материјали за изложбата што во Синодот, во Петроград, ја приредил Севастјанов со ракописите и другите старини што ги донел од Света Гора.

Во продолжение го донесувам писмото на Константин Миладинов за да може да се види до која степен тој беше го совладал рускиот книжевен јазик во моментот кога го пишува ова писмо.

⁴) Никола Трајков, Димитър Миладинов в служба на руската наука и българското народно дело, Литературен фронт, Софија, бр. 51 од 21. XII. 1961.

МИЛОСТИВИЙ ГОСУДАРЪ

Пётр Ивановичъ!

Позвольте мнѣ передать Вам мои нижайшіе поклоны и написать слѣдующее по порученію Професора И. Буслаева, который в какой-то книгѣ нашѣлъ надписы, относящіяся на Недреманное око, которое Тамъ называется Недремаемымъ. Фѣдор Ивановичъ благодаря Вам за то, что онъ видѣлъ Ваши фотографическія снимки, поручил мнѣ переписать и послать къ Вамъ три эти надписы, первую надъ Христомъ, вторую на одрѣ, третью подъ Христа. Подлинникъ же, изъ котораго переписаны надписы, самый лучший, по словамъ професора. Я же съ радостью исполняю порученіе увѣренъ что этимъ можете пользоваться въ Вашихъ объясненіяхъ, именно если выставка еще не кончилась.

Скажите пожалуйста, какъ объяснить это будто, какъ говоритъ Г. Струковъ Алексѣй, Николай Бахметевъ далъ ему Струкову отношеніе к Вамъ за со (стр. 2) бранныя на выставкѣ денги; и будто Струковъ отдалъ Вамъ отношеніе на машинѣ передъ Вашимъ отъ ѣздомъ; съ другой стороны, когда я по желанію Якова Онисимовича два раза ходилъ къ Бахметеву, потомъ къ управителю канцеларіи (и такимъ образомъ дано намъ свидѣтельство на Ваше имѣ) тогда Алексѣй Николаевичъ ничего мнѣ не говорилъ объ первомъ отношеніи . . Яковъ Онисимовичъ посылаетъ Вамъ это свидѣтельство.

Будьте такъ снисходительны, написать объ дѣлѣ Кукушанъ, въ успехѣ котораго не сомнѣваюсь, отъ того что оно подъ Вашимъ добрымъ попеченіемъ, которое неоцѣненнымъ покажется въ этомъ случаѣ . .

Имѣю честь пребывать

Вашему Превосходительству

30 Января 1859 год.

Москва

Нижайшій слуга

К. Миладиновъ

7

Разгледувајќи го рускиот лексички елемент во трудовите на Константин Миладинов, веднаш може да се рече дека тој елемент најмалку се среќава во неговото поетско творештво, во неговите петнаесет стихотворби; многу повеќе овој елемент се среќава во неговите писма пишувани на македонски јазик, а најповеќе рускиот јазичен елемент е застапен во неговите состави како што се прилогот за охридската архиепископија, огласот за Зборникот од народни песни, посветата на Зборникот и предговорот кон Зборникот и во преводот на делото на Ј. Флеров.

⁵⁾ Писмово од Константин Миладинов до П. И. Севастјанов се чува во ракописниот оддел на Лениновата библиотека во Москва во фондот на В. И. Григорович.

Во стиховите на Константин Миладинов одвај ќе се најдат две-три руски заемки. Тоа се зборовите: счастје -во стихот „Само ми счастје се вруши“ од стихотворбата „Сираче“, од рускиот збор счастје; потоа зборот безпоштадно -во стихот „и безпоштадно сите истреби“ од рускиот збор беспощадно; како и зборот — восхищение во стихот „Народ’т стана со восхищение, од рускиот збор — восхищение. Последните два примера употребени се во песната „Грк владика на Болгарите“. — Ако се одземат последните два примера што поетот ги употребил во една сатирично-политичка песна, ставајќи ги во устата на еден странец — Грк, тогаш во поетското творештво на Константин Миладинов наоѓаме само еден руски збор. Чистотата на народната реч во поезијата на Константин Миладинов се огледува и во тоа дека, покрај спомнатите руски заемки, можат да се споменат: уште еден збор од бугарскиот јазик — е щ е м, во „Грк владика на Болгарите“ и неколку грцизми и турцизми што биле наполно одомаќени во говорот на поетот и воопшто во македонскиот јазик.

За останатиот руски јазичен елемент кај Константина Миладинов ќе говорам на едно место, означувајќи ги текстовите кадешто се наоѓаат русизмите на следен начин: КР — 1, 2, 3, 4, 5, писмата на К. Миладинов до Г. С. Раковски (издадени од Ив. Хаджов, Константин Миладинов и Г. С. Раковски, сп. „Македонски преглед“, година II, кн. 4, стр. 72—78); О- Огласот со кој се покануваат читателите да се претплатат на Зборникот од народни песни (издаден во статијата на Ив. Хаџов спомената погоре); П — Посветата на Зборникот и Пр. — Предговор на Зборникот (објавени во првото издание на Зборникот на Миладиновци); Ох.- Охридска архиепископија (објавена во: Константин Миладинов, Творби, Скопје 1958, 65—67).

Пред да го дадам списокот на русизмите кај К. Миладинов, сакам да го истакнам фактот дека целата граматичка терминологија употребена од Константин во Предговорот на Зборникот на Миладиновци е руска. Тоа е сосема разбирливо, кога се знае дека преку руската граматика и литература К. Миладинов се запознал со рускиот јазик.

Еве ја граматичката терминологија употребена од К. Миладинов во Предговорот на Зборникот, овдека, во контекстот, дадена подвлучено: „Правопис употребихме по можноста најлесен и најсходен со произношението од словата“ (П, стр. II, I); „Писахме ѝж (нејж) вин. пад. за одличие од мест. на првото лице я“; освен тие друго я (со ударение) је сојуз. Ударението и апострофот се употребиха за одличие и на други слова, кои имаат ед какво произношение; — Си помог. глагол (сум, си); ‘си (вси); си (без удар. и апост.) местоимение -Нѝ (нам); ни отрицателно наречие... ѝ (со уд.) дат. пад. вм. нејдзе; ‘и (ѝ, ги); (без удар.) сојуз, ъ (без удар.) дат. пад. (ѝ, нејдзе). ъ-от сторен од я, се употребит к’де по други поднаредчија имат я; оште на дат. падеж, и’ секаде се произносит како е... ъ употребихме и во трето лице од мно ж. числ о, напр. . . . ; та и да (со уд.) сојуз

преп.; да (без уд.) сојуз. — Со ударение оште је назначен винит. падеж, кога не можит лесно да се узнаит кој је вин. падеж... — В песните се употребват падежи дателни, винителни, и творителни едни п'ти во најстариот им вид... Еднакво и в разговорниот јазик, особено в собствениите имиња, тие падежи од единст. число (в местото им. и во множ.) се довардиха. — Други достојамечателни употребленија од падежите се стретват, имено местоименијата (сите примери од страна IV)... сториха окончанието) кое со премененијата си чинит, падежите.... (стр. V).

На ова место би требало да се истакнат и оние форми на месеците и на личните имиња што Константин Миладинов ги примил од рускиот секидневен говор: *января* (покрај: *јануарија*), *юния*, *юла*. Во писмата од К. Миладинов се среќаваат стереотипните почетни и завршни формули: „Господине Г. С. Раковскиј“, „Љубезниј г. Раковскиј“, „почтени мој пријателју“, „Ваш искрениј пријател“, „в знак искренаго пријателства“, — сè работи што се клишејски и најлесно се примаат. Секако како заемки треба да се сметаат русизираниите облици на личните имиња: *Димитриј*, *Пајсиј*, односно презимето *Раковскиј*.

8

Изнесувајќи го по азбучен ред лексичкиот материјал примен од рускиот јазик сакам да наспоменама дека низа зборови не ги донесувам овдека, бидејќи тие се заеднички на повеќе словенски јазици: бугарскиот, српскохрватскиот и, најповеќе, на црквенословенскиот јазик.

Благодарја (КР 1) и други облици од рус. *благодарить*; *благодѣјанија* (П) — *благодѣание*; во хрваткосрпскиот оригинал зборот гласи: *доброчинство* (Х. Поленаковиќ, *За посветата на Ј. Ј. Штросмајер во Зборникот од народни песни на Миладиновци, Годишен зборник на Филозофскиот факултет на Универзитетот во Скопје, книга 7, 1954, 57, понатаму се употребува: За посветата);*

благоденствие (П) — *благоденствие*; во хрваткосрпскиот оригинал овој збор гласи: *благостање*, (Спор. мојот спомнат труд *За посветата... 56);*

благосклоно (П) — *благосклоно* и (во хрваткосрпскиот оригинал овој збор гласи: *благонаклоно* (Спор. мојот труд *За посветата, 57);*

благосклоност (КР 1) — *благосклонность*;

Болгари, Болгарин, Болгарски, Болгарија — *болгарин, Болгарија*. Покрај употребата на руската форма Константин ја употребува и бугарската форма: *Български народни песни* (насловот на Зборникот), *Българи, България* итн., додека не ја употребува македонската форма: *Бугарин, Бугарија* и сл.

Великолепни (Ох, 67) — *великолепный*;

восточна Болгарија (0,76) — *восточный*;

възможно (КР 2) — *возможный*;

вопрос (КР 2) — вопрос;
 восторжествуват (КР 1) — восторжествовать;
 всевозможно (КР 1) — всевозможный;
 газета (КР 2) — газета;
 герои (Пр. VII) — герой;
 даже (КР 4) — даже;
 движенија (Пр. VII) — движение;
 действителни (П 1) — действительный) во хрватско-српскиот оригинал зборот гласи: правом, X. Поленаковиќ, За посветата, 54);

доброжелателство (П 2) — доброжелательство (во хрватско-српскиот оригинал зборот гласи: добробит, X. Поленаковиќ, За посветата . . . , 57);

достоверни (Ох, 66) — достоверный;
 достохвалните (КР 1) —
 драгоценија (КР 1) — драгоценный;
 заметна (Пр. VIII) — заметный;
 иждивение (Ох, 66) — иждивение;
 известна (КР 2) — известный;

изјаштите (П. 1) — изящный (во хрватско-српскиот оригинал зборот гласи: на латински јазик — *i artium liberalium*, X. Поленаковиќ, За посветата . . . 54);

имено (Пр. VIII) — именно;
 искат (Пр. VI) — искать (зборот е дојден, најверојатно, преку бугарскиот јазик, бидејќи е употребен во текстот каде Константин Миладинов говори за Панаѓуриште врз база на кажувањата или пишувањата на Васил Д. Чолаков;

историческата (КР 2) — исторически;
 клад (КР 1) — клад;
 лелјаха (КР 2) — лелеять;
 љубезниј (КР 3, 4) — любезный;
 љубознателните (КР 1) — любознательный;
 медлено (Пр. VI, VIII) — медленный;
 местоимение (Пр. IV) — местоимение;
 најсходен (Пр. III) — сходный;
 направлението (КР 2) — направление;
 наречје (КР 1, Пр. IV) — наречие;
 настојаштата (Ох, 66) — настоящий;
 нашествие (Ох, 65) — нашествие;
 неожидано (КР 1) — неожиданный;
 несовместно (Пр. V) — несовместный;
 неужели (КР 2) — неужели;
 обикновено (Пр. V, VI) — обыкновенный;
 обстоятелства (КР 1, Пр. VII) — обстоятельства;
 објаза (КР 1) — обязать;
 објазност (Ох, 65) — обязанность;
 одличие (Пр. IV) — отличие;
 одушевљават (Пр. VII) — одушевлять;

- окончание (Пр. 7) — окончание;
 отечеството (КР 1, 2, 3) — отечество;
 отражават (Пр. VII) отражать;
 патешествие (КР 1) — путешествие;
 переводот (КР 1) — перевод;
 подпиштици (0,76) — подписчик;
 подходуат (Пр. VI) — подходить;
 познакомство (и знакомство и изведенки, КР 1, 2) — ,
 знакомится;
 покорјавала (Ох, 65) — покорять;
 получих (КР 1, 2, Ох 65) — получить;
 попечението (КР 1) — попечение;
 поражаваат (Пр. VII) — поражать;
 поцелуј (Р 4) — поцелуй;
 почтениите (0,76) — почтенный;
 почти (Пр. VII) — почти;
 пребивание (КР 2) — пребывание;
 пријат (КР 2) — приятно;
 произносите (Пр. IV) — произносить;
 произношението (Пр. III) — произношение;
 развлечение (Пр. VII) — развлечение;
 разделение (Пр. VII) — разделение;
 разлика (0,76) — разница;
 распоражават (КР 2) — распоряжаться;
 ревност (КР 1) — ревность;
 рѣчателство (II, 2) — рачительность (во хрватско-
 српскиот оригинал: увјет, Х. Поленаковиќ, За посветата . . . 56);
 самостојателна, самостојателност (Ох, 65) — само-
 стоятельный;
 сановници (Ох, 66) — сановник;
 скрбното (Ох, 65) — скорбный
 слово (КР 1, Пр, III—IV и др.) — слово;
 словесно (Ох, 65) — словесный;
 словесност (КР 1) — словесность;
 сношение (Пр. VII) — сношение;
 сокровиште (II 2) — соковище (во хрватско-српскиот
 оригинал зборот е даден како „народног блага“, Х. Поленаковиќ, За
 посветата. . . , 56);
 сојуз (Пр. IV) — союз;
 спеша (КР 4) — спешить;
 старајали — како објаснение за печалам; со зборот
 „печалам“ во предисловието на Православни црковни братства. . . го
 објаснува зборот приобрести!
 статија (КР 1) — статья;
 стремление (КР 1) — стремление;
 счастье (КР 1) — счастье;
 счастливи (0,76) — счастливый;
 творчество (Пр. VII) — творчество;

трогат (Пр. VII) — трогать;
 удовлетвора (КР 1); 0, 76) — удовлетворить;
 усердие (Пр. III) — усердие;
 усовършенствувала (Пр. V) — усовершенствовать;
 учание (П, 2) — учание (во хрватско-српскиот оригинал
 зборот гласи: дијелником, X. Поленаковиќ, За посветата... 56);
 Хорвати (0, 76) — хорват;
 част (Пр. III) — часть;
 чрез (Пр. VII) — через;
 шчадешчем (П, 2) — щадить; (во хрватско-српскиот
 оригинален текст зборот гласи: штедећи, X. Поленаковиќ, За посве-
 тата... 56);
 штедро (П, 2) — щедрый; (во хрватско-српскиот оригина-
 лен текст овој збор гласи „обилно“, X. Поленаковиќ, За посветата, 56).

9

Кога се нашол во Виена и, подоцна, во Хрватска (во Гаково и особено во Загреб) Константин Миладинов говорел и македонски и руски, секако, обидувајќи се да говори и на хрватско-српски. Дека рускиот елемент бил јако застапен во неговиот секидневен говор ни дава едно сведоштво и домаќинот на Константина, бискупот J. J. Штросмаер. Во писмото упатено до „Славјанска беседа“ во Софија на 15/27 V. 1885 година, меѓу другото, Штросмаер, ја споменува употребата на зборот „освјежи“ од страна на Константина. Овој збор многу му се допаднал на Штросмаера и тој често го употребувал и успеал да го воведо во хрватското општество во шеесетте-седумдесетте години на минатиот век⁶⁾.

РЕЗЮМЕ

В данной статье Д-ра Харалампия Поленаковича, профессора македонской литературы на Философском факультете в Скопье, говорится о проявлении интереса македонского поэта Константина Миладинова (1830—1862) к русскому языку и о влиянии русского языка на него.

1. Первое знакомство Константина Миладинова с русским языком датируется с времени пребывания русского слависта В. И. Григоровича в Македонии: Охрид—Струга, в мае 1845 года, когда русский учёный собирал языковой материал и народные песни, как раз в доме Миладиновцев и привлёк к работе старшего брата Миладинова, Дмитрия по составлению грамматики стружского диалекта и собиранию народных македонских песен.

⁶⁾ X. Поленаковиќ, Константин Миладинов и зборот „освјежи“ во хрватскиот јазик, Македонски јазик, Скопје, 1952, 29—30.

2. Существуют сведения, говорящие о том, что Константин Миладинов в годы учения в Афинах проявлял живой интерес к работам греческого учёного К. Икономоса, в которых последний доказывал сродство между греческим и русским языками.

3. Конкретно, изучением русского языка Константин Миладинов занимался в течение лета 1852 года в монастыре Зограф на Св. Горе, у русского воспитанника Партения Зографского.

4. Сейчас же по окончании Крымской войны многие представители македонской интеллигенции отправившись в Россию для образования, чтобы затем ввести народный язык в своих школах и таким образом вытеснить греческий, господствовавший до тех пор в Македонии. Одним из первых македонцев, отправившихся с этой целью в Россию, был Константин Миладинов. С конца 1856 года до половины 1860 года Константин Миладинов находится в России, где хорошо овладел русским языком, на котором мог в особенности хорошо писать. Как студент заочник Московского историко-филологического факультета он делает ценный перевод с русского языка на македонский — сочинения Флерова: „О православных церковных братствах“, Санктпетербург, 1857 г., отпечатанное в Москве 1858 года (только введение). Анализ этого перевода даётся автором в его труде, опубликованном в македонском научном журнале „Македонски јазик“, Скопье 1963 год.

5. Константин Миладинов писал не только на македонском, но и на русском языке. К статье прилагается письмо К. Миладинова, написанное на русском языке в Москве, в январе 1859 года и адресованное П. И. Севастьянову известному научному исследователю в Св. Гору. Из этого письма видно, до какой степени Константин Миладинов владел русским языком. Местами в русский текст вкрадились элементы родного македонского языка автора письма.

6. Рассматривая в деталях русский языковой элемент у К. Миладинова константируем следующее:

а) в его художественных стихах — созданных на македонском языке в течение 1858—1860 гг. в Москве — една ли можно встретить какихнибудь три слова;

б) в его корреспонденции на македонском языке встречается много русизмов.

в) особенно много русизмов встречается в предисловии Сборника македонских народных песен (Загреб, 1861) — где вся грамматическая терминология — русская. Подобные русизмы встречаются и в научной работе Константина Миладинова об Охридской архиепископии, как и в других известных его работах.

7. Целый ряд русизмов из области форм обращения и этикета заимствованы из русского языка; в своей разговорной речи, во время своего пребывания в Загребе, Константин Миладинов также часто употреблял русские слова.